

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/21857 GK 29

7/29970

Sayı :30824082-610/13727297
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

06 Ekim 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

BATMAN MİLLETVEKİLİ
SAYIN ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ'NİN
TBMM 7/29645 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR

Batman Çayı, sadece bir akarsu olmanın ötesinde ve sadece Batman ili için değil, Batman Ovası ve çevresindeki ekosistem için hayati öneme sahip bir yaşam alanıdır. Ancak son yıllarda sayılan hızla artan kum ocakları nedeniyle bu doğal yaşam alanı geri dönülmez bir tahribata uğramaktadır. Batman Ovası boyunca faaliyet gösteren bu ocaklar, nehrin doğal akış yönünü değiştirerek bölgedeki ekolojik dengeyi bozmakta, verimli tarım arazilerinin bataklığa dönüşmesine ve bazı alanların kurak bir hâl almasına yol açmaktadır. Çevresel ve tarımsal tahribatın yanı sıra, çok sayıda endemik bitki ve hayvan türü de habitatlarını kaybetmekte ve yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Kum ocaklarının bu faaliyetleri yalnızca doğayı değil, aynı zamanda bölge halkının yaşam hakkını da doğrudan etkilemektedir. Ruhsat sınırları dışında çalıştığı tespit edilen işletmeler, gece gündüz kesintisiz faaliyet göstermekte; yarattıkları gürültü, toz ve çevre kirliliği, halk sağlığını tehdit etmektedir. Nehir kenarlarında yürüyüş yapan, doğayla vakit geçiren yurttaşlar bu alanlardan dışlanmakta; bazı ocaklar halkın bu alanlara erişimini keyfi biçimde engellemektedir. Kent girişinde oluşan çirkin görüntüler, sadece estetik değil, çevresel açıdan da halkı rahatsız edecek boyuta ulaşmıştır. Üstelik bu görüntüye şehrin idari kurumlarının duyarsız kalması, kamu sorumluluğunun ihmal edildiğini göstermektedir.

DEM Parti olarak doğanın bir meta değil, tüm canlılarla birlikte ortak yaşam alanımız olduğu inancıyla, ekolojik yıkım projelerine karşı durmak temel sorumluluklarımızdandır. Batman Çayı'nda yürütülen bu kum çıkarma faaliyetleri, yalnızca çevre hukukunun değil, aynı zamanda anayasal düzeyde tanınan yaşam hakkının da ihlalidir. Bu faaliyetlerin, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası çevre sözleşmeleriyle ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle bağdaşmadığı ortadadır. Nehir ekosisteminin tahribi, yerel iklim koşullarını da etkilemekte; uzun vadede kuraklık riskini artırmaktadır. Ayrıca bu ocaklardan yayılan mikroskobik kum parçacıkları hava kirliliğine neden olmakta, özellikle çocuklar, yaşlılar ve kronik hastalar açısından ciddi sağlık tehditleri oluşturmaktadır.

Batman Çay Havzası yalnızca bugünün değil, geleceğin de yaşam alanıdır. Bu havzada doğal seleksiyon süreciyle var olmuş canlı yaşamı, kum ocakları ve beton santralleri eliyle yok edilmekte, ekosistemin döngüsü bozulmaktadır. Bu yıkımın bir an önce durdurulması, mevcut tahribatın telafisi için ekolojik restorasyon projeleri geliştirilmesi ve kamusal denetimin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bölge halkının sesine kulak verilmesi, halkın katılımıyla karar alma süreçlerinin işletilmesi de demokrasinin ve çevre adaletinin gereğidir.

Bu gerekçeler doğrultusunda, Batman Çayı'nda faaliyet yürüten kum ocaklarının çevreye ve halk sağlığına etkilerinin ortaya çıkarılması, ruhsat süreçlerinin ve denetim mekanizmalarının açıklığa kavuşturulması ve yaşanan tahribatın durdurulması elzemdir.

Bu bağlamda,

1-Batman Çayı ve Batman Ovası çevresinde hâlihazırda faaliyette bulunan kum ocaklarının sayısı kaçtır? Bu ocakların her birinin ruhsat bilgileri, ruhsat süresi ve faaliyet kapsamı nedir?

2-Söz konusu kum ocaklarının, ruhsat sınırları dışında çalıştığı, doğal akış yönünü değiştirdiği, tarım alanlarını bataklığa dönüştürdüğü ve endemik türlere zarar verdiği yönündeki iddialar hakkında Bakanlığınız bugüne kadar herhangi bir denetim veya idari işlem yapmış mıdır? Yapıldıysa bu işlemler nelerdir?

3-Nehir yatağında yapılan kum çıkarma işlemleri neticesinde Batman Çayı'nın su rejiminde ve doğal yaşamında meydana gelen değişikliklere dair Bakanlığınız tarafından hazırlanmış herhangi bir bilimsel çalışma veya Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu var mıdır?

4-Batman Çayı havzasındaki kum ocaklarından kaynaklanan hava kirliliği, toz salınımı ve partikül madde miktarı ile ilgili olarak Bakanlığınızın ya da Çevre İl Müdürlüğü'nün düzenli ölçüm ve takip çalışmaları bulunmakta mıdır? Varsa buna ait veriler nelerdir?

5-Yerleşim yerlerine yakın mesafede bulunan ve gece gündüz faaliyet gösterdiği bildirilen kum ocaklarının çevreye yaydığı gürültü, görüntü ve hava kirliliği ile ilgili herhangi bir denetim yapılmış mıdır? Bu denetimlerin sonuçları nelerdir?

6-Bakanlığınız, Batman Çayı havzasındaki bu faaliyetler nedeniyle yok olan ya da tehdit altında olan endemik flora ve fauna türlerinin korunmasına ilişkin herhangi bir eylem planı ya da telafi edici proje geliştirmeyi planlamakta mıdır?

7-Batman kent merkezine çok yakın konumda bulunan ve ekolojik tahribata yol açtığı gibi kentsel estetik açısından da olumsuzluklar yaratan kum ocaklarının faaliyetlerinin durdurulması veya taşınmasına ilişkin bir planlamanız bulunmakta mıdır?

8-Batman Çayı havzasında doğaya ve canlı yaşamına zarar vermeyen, yerel halkın da görüşlerinin alındığı katılımcı, ekolojik restorasyon ve koruma temelli bir havza yönetim planı oluşturmayı planlıyor musunuz?

CEVAP

Kum ocaklarının kurulması ve işletilmesi 2872 sayılı Çevre Kanununda çıkarılmış olan ÇED Yönetmeliği kapsamında bulunmakta olup, söz konusu tesislerin faaliyete başlamadan önce çevresel etki değerlendirmesi kapsamında Proje Tanıtım Dosyası hazırlanarak Bakanlığımıza sunulması gerekmektedir.

Bakanlığımız merkez / taşra teşkilatınca söz konusu alanlarda denetimler yapılmakta olup ruhsat ve ÇED alanı dışında çalıştığı tespit edilen ocak işletmeleri ile ilgili 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili maddelerince idari yaptırım uygulanmaktadır.

Batman ilimizde 1 adet hava ölçüm istasyonu bulunmakta olup bu vasıtasıyla SO2 ve PM10 parametrelerinin ölçümü anlık olarak yapılmakta olup sim.csb.gov.tr adresinden kamuoyuna açık ve anlık olarak takip edilebilmektedir. Ayrıca 1 adet ilave hava ölçüm istasyonunun kurulumu ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Yeni ölçüm istasyonu ile birlikte mevcut parametrelere ek olarak CO, NO, PM2.5, O3 ölçümleri yapılabilecektir.

Önergede bahsi geçen diğer sorulara ilişkin bilginin; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan edinilmesinin doğru olacağı değerlendirilmektedir.